

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวอัจฉรา สรรพคุณ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์รุ่งนภา กิติอาษา อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์ ดร. พัฒนา กิติอาษา, อาจารย์ปรีชา นาห้วนิน และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- นายธรรมดี โชคชัย ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม นางสมพิศ โล่ห์สุวรรณ นางนพวรรณ ไบสูงเนิน นักพัฒนาชุมชน กองสวัสดิการเทศบาลนคร นครราชสีมา ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- นายประทวน คำทอง ประธานกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก ที่ให้ข้อมูล, และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณประชาชนในชุมชนที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

อัจฉรา ธรรมพคุณ

ผู้วิจัย

บทคัดย่อ

อัจฉรา สรรพคุณ : การประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา
ชุมชนตรอกดีเหล็ก
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: อาจารย์รุ่งนภา กิติอาษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนชุมชน “ตรอกดีเหล็ก” ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลา 10 เดือน ระหว่างเดือนธันวาคม 2544 – กันยายน 2545 ผลการประเมินพบว่า คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนชุมชนรวมทั้งสมาชิกภายในชุมชนตรอกดีเหล็ก มีความพร้อมในการก่อตั้งและบริหารจัดการกองทุนชุมชน มีการประสานงานกันในทุก ๆ ด้าน เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนให้ดีขึ้นจากเดิม และพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ แม้จะไม่มี การสร้างอาชีพใหม่แต่สมาชิกผู้กู้เงินก็ได้นำเงินที่กู้ยืมจากกองทุนชุมชนไปขยายงานเดิม ช่วยให้มีการสร้างงานเพิ่มขึ้น การที่กองทุนชุมชนตรอกดีเหล็กประสบผลสำเร็จได้ ส่วนหนึ่งมาจากคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกมีความเสียสละ รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมาย มีความรู้ ความสามารถ และยุทธวิธีในการดำเนินงานของกองทุนชุมชนให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ ที่ร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อพัฒนาชุมชนของตนให้มีศักยภาพและความเข้มแข็งเพื่อที่จะพึ่งพาตนเองได้ ในปัจจุบันและอนาคตมีแนวโน้มที่จะเกิดผลดีทั้งต่อกองทุนชุมชน สมาชิกกองทุน สมาชิกในชุมชนและชุมชน ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจ และต้องไม่ลืมเป้าหมายของกองทุนชุมชนที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน

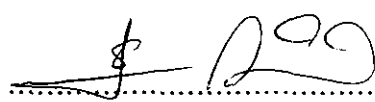
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

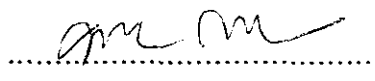
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

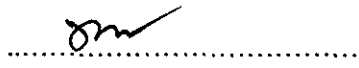
(อาจารย์ รุ่งนภา กิติยาษา)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ ดร. พัฒนา กิติยาษา)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ ทองพร ทาเจริญศักดิ์)
คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

- 3 มี.ค. 2545
วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อ.....	ข
หน้าอนุมัติ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
หลักการและเหตุผล.....	1
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
วิธีดำเนินการ.....	5
ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	6
นิยามคำศัพท์.....	6
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	8
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	8
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	10
แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	11
แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	12
ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	14
หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล.....	18
โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	20

เอกสารบทความ และข่าวสารที่เกี่ยวข้อง.....	21
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	23
ประเมินโครงการ.....	23
ตัวชี้วัดบริบทและตัวแปรที่ศึกษา.....	24
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	26
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	27
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	29
ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	29
ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	36
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์.....	41
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	44
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	44
วิธีดำเนินการ.....	44
ผลการดำเนินงาน.....	45
การอภิปรายผลการประเมินโครงการ.....	46
ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ.....	48
บรรณานุกรม.....	50
ภาคผนวก ก ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	51
ภาคผนวก ข ระเบียบคณะกรรมการกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก.....	60
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้กู้และอัตราดอกเบี้ย.....	72
ภาคผนวก ง แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	81
ภาคผนวก จ แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	83
ภาคผนวก ฉ ภาพกิจกรรมและแผนที่ชุมชนตรอกตีเหล็ก.....	93

สารบัญแนภาพ

แนภาพที่	หน้า
1. แ่นภูมืองค์ประกอบแนวคิตทฤษฎี ชิพพ์โมเดล.....	4
2. แ่นภูมิกวาคคิพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีมี.....	18
3. แ่นภูมิกวาคสัมพันธ์ระหว่งรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจ.....	20

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ตารางแสดงจำนวนครัวเรือนและประชาชนในชุมชน.....	29
2. ตารางแสดงการขยายตัวของประชาชนในชุมชน.....	30
3. ตารางแสดงการแบ่งพื้นที่การปกครอง.....	33
4. ตารางแสดงอาชีพของประชาชน.....	34
5. ตารางแสดงจำนวนนักเรียนของ โรงเรียนสุขานารี.....	35
6. ตารางแสดงจำนวนผู้กู้แต่ละงวด.....	38
7. ตารางแสดงอัตราดอกเบี้ย.....	39
8. ตารางแสดงจำนวนผู้กู้แต่ละอาชีพ.....	39
9. ตารางสรุปผลการอนุมัติเงิน.....	49

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินให้ตนเองและครอบครัวจึงเป็นความสำคัญและความจำเป็นที่เร่งด่วน ทางรัฐบาลจึงมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้รู้จักการออม เพื่อที่จะให้กองทุนเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และทั้งนี้เพื่อให้ท้องถิ่นในชนบทและชุมชนเมือง มีความสามารถในการจัดระบบ การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของตนเอง ให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพในด้านการบริหารและเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้รู้จักการพึ่งพาตนเอง เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประชาชนในประเทศ และเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรือง ความก้าวหน้าและภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมของประเทศในอนาคตให้มีความเจริญอย่างยั่งยืนตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 หน้า 8)

ชุมชนตรอกตีเหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ขึ้นเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2544 เพื่อที่จะให้ประชาชนในชุมชนรู้จักการออมเป็น จะได้ช่วยเหลือตนเองและครอบครัว จึงได้มีการจัดตั้งกองทุนขึ้นเพราะเป็นนโยบายของทางรัฐบาล เพื่อที่จะช่วยเหลือประชาชนให้มีทุนในการประกอบอาชีพเป็นการช่วยเหลือตนเองและครอบครัว เพื่อสร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ในการจัดตั้งกองทุนครั้งนี้ โดยมีหน่วยงานกองสวัสดิการเทศบาลนคร นครราชสีมาเข้ามาช่วยจึงแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติให้ตั้งกองทุนพร้อมกับการจัดสรร โอนเงินเข้าบัญชีกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2544 และได้ปล่อยกู้ให้สมาชิกในชุมชนตรอกตีเหล็กในเดือน มกราคม 2545 เพื่อที่จะได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดจึงสมควรที่จะมีการประเมินและติดตามผล ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษากองทุน หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในชุมชนเมืองนี้มาตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2544 จึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

เพื่อให้ทราบถึงการตั้งประเด็นที่สำคัญในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้นของบัณฑิตกองทุนมีดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็กในประเด็นต่อไปนี้
  - 1.1 ชุมชนตรอกตีเหล็กมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน
  - 1.2 ชุมชนตรอกตีเหล็กมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
  - 1.3 ชุมชนตรอกตีเหล็กมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเองมีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจให้ตนเองและครอบครัว
  - 1.4 เศรษฐกิจของชุมชนตรอกตีเหล็กได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน
  - 1.5 ประชาชนในชุมชนตรอกตีเหล็กมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 1
3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชนตรอกตีเหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
4. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนเมืองตามทัศนะของประชาชนในชุมชนตรอกตีเหล็ก แต่ละกลุ่มเป้าหมาย ระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กรอบความคิดทฤษฎี

ในขณะนี้ทางกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็กได้จัดสรรเงิน 1 ล้านบาท ให้แก่สมาชิกในกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็กได้กู้เงินจำนวน 945,000 บาท และได้ตั้งเอากรอบความคิดทางทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในครั้งนี้อมาใช้แนวคิดตามรูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทด้านต่าง ๆ ของชุมชนตรอกตีเหล็ก เช่น จำนวนประชาชน, การดำเนินงาน, การประกอบอาชีพ, สักยภาพของกองทุน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้า เช่น เงิน 1 ล้านบาท, ผู้สมัครขอกู้, เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการ เช่น การคัดเลือกผู้กู้, การแนะนำการทำธุรกิจ, การชำระหนี้
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิต เช่น จำนวนผู้กู้, จำนวนเงินที่ให้ผู้

(ในการประเมินครั้งนี้จะใช้ O (Output) เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนระหว่าง P – Process กับ P – Product)

เมื่อนำ **ชีพชีโมเดล** มาประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบภายในของกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก ให้สามารถเข้าใจในการนำทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้ในกองทุนได้เป็นอย่างดี แสดงรายละเอียดได้ตามแผนการทำงานของหน่วย A ต่อไปนี้

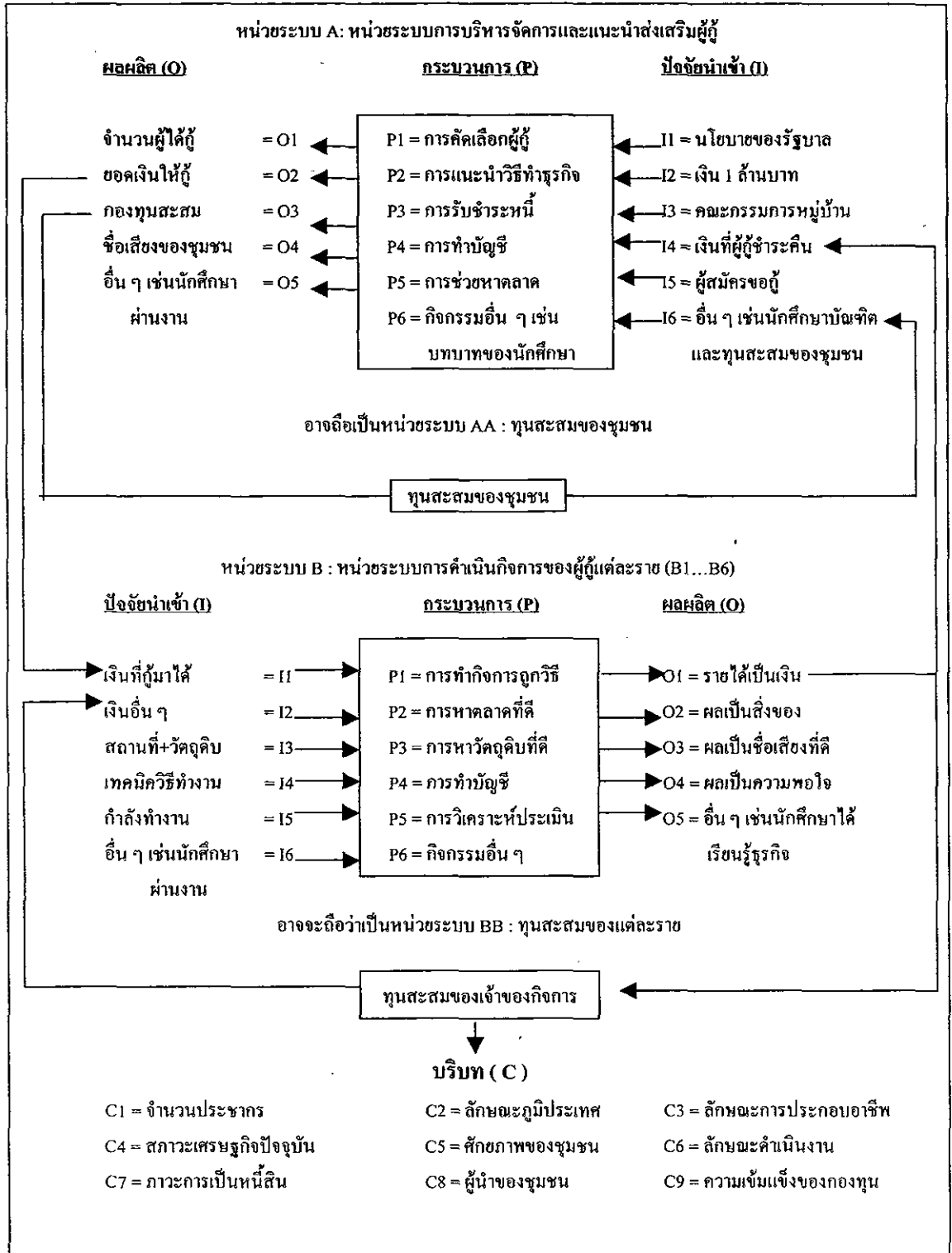
สัฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

แผนภูมิข้างล่างนี้แสดงองค์ประกอบแนวคิดทฤษฎี

ที่มา : ปรับปรุงมาจากชุดวิชานิพนธ์ (สำนักงานมาตรฐานการศึกษา 2545 : 21) และชุดวิชาการประเมินโครงการ (สำนักงานมาตรฐานการศึกษา 2545)

จากแผนภาพ 1.1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็กอธิบายได้ดังนี้

- 1.1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำ ส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือหน่วยระบบ AA ซึ่งจะมีปัจจัยนำเข้า (I) ที่เป็นทั้งบุคคลภายในและบุคคลภายนอกชุมชน เข้ามามีบทบาทหน้าที่ตามลักษณะงานของคนในกระบวนการของหน่วยระบบ (P) เพื่อให้เกิดผลผลิตของหน่วยระบบ (O) ซึ่งเป็นการกระทำที่สอดคล้องกันกับลักษณะการบริหารจัดการกองทุน
- 1.2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบทุนสะสมของแต่ละรายเป็นหน่วยระบบพ่วง คือหน่วยระบบ BB ซึ่งมีลักษณะของการดำเนินการจะคล้ายกันกับหน่วยระบบ A คือมีปัจจัยนำเข้า (I) เข้ามาทำบทบาทหน้าที่ในกระบวนการของหน่วยระบบ (P) และก่อให้เกิดผลผลิตของหน่วยระบบ (O)
- 1.3 เป็นหน่วยระบบโดยรวมของบริษัท C ของกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก หมายถึงบริษัทชุมชนที่ถูกสร้างขึ้นโดยทางรัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่น เช่น สถาปนามิศาสตร์ ประชาชนในชุมชน อาชีพถึงสภาพเศรษฐกิจโดยรวม และนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
ความเชื่อมโยงระหว่างระบบ A กับหน่วยระบบ B เริ่มตั้งแต่ยอดเงินให้กู้ ซึ่งเป็น (O) ของหน่วยระบบ A มาเป็นเงินที่กู้มาได้ของผู้กู้แต่ละราย (I) ในหน่วยระบบ B และการส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยคืน (O) ในระบบ B มาเป็นเงินที่ผู้กู้ชำระคืน (I) ในหน่วยระบบ A หมุนเวียนไปจนกระทั่งเป็นกองทุนหมุนเวียนของชุมชนเมืองเป็นต้น

วิธีดำเนินการ

รูปแบบการดำเนินการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนและวิธีการประเมิน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก ที่ผู้วิจัยปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. 1-12 บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

ขั้นที่ 4 ใช้ชีพชีโมเดลวิเคราะห์กองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 5 ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอใน บทที่ 1 – บทที่ 5

ขั้นที่ 6 นำเสนอการศึกษา สารนิพนธ์ เล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหาทั้ง 5 บท บรรณานุกรม และ ภาคผนวกจนสมบูรณ์ตามแนวทางที่มีคำอธิบายในชุดสารนิพนธ์ ในโครงร่าง ที่เป็นชุด ภาคผนวก หมายเลข 1

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลจากการประเมินโครงการนี้จะมีประโยชน์แก่ผู้ที่ได้ศึกษา และแสวงหาความรู้เกี่ยวกับ เรื่องของกองทุนในชุมชนเมืองเพื่อทำความเข้าใจถึงการทำงานของคณะกรรมการบริหารจัดการ กองทุนผลการศึกษาคั้งนี้จะ ได้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการบริหาร การจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารและการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแนวทางวัดความสำเร็จใน โครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. ผู้วิจัย ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผล โครงการ โดยใช้การศึกษา ที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบได้ครบเป้าหมาย

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กองทุนชุมชนเมือง หมายถึง เงินกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบไปด้วย เงินจากการจัดสรร 1 ล้านบาท และเงินประเภทอื่นตาม ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหาร กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวด 6 ข้อ 23(2)-(8)

สมาชิกกองทุนชุมชนเมือง หมายถึง ผู้อาศัยในชุมชนตรอกดีเหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่สมัครและถือหุ้นกับชุมชนตรอกดีเหล็ก ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็กเป็นสมาชิกกองทุนตรอกดีเหล็ก แต่จะต้องถือหุ้นอย่างน้อย 3 หุ้น แต่ไม่เกิน 10 หุ้น กับกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก

คณะกรรมการกองทุนชุมชน หมายถึง ผู้อาศัยในชุมชนตรอกดีเหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับการทำประชาคมจากประชาชนในชุมชนที่เข้าร่วมประชาคมใน

ชุมชนตรอกตีเหล็กและมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบฯ ข้อ 17 จำนวน 9 – 15 คน (กองทุนชุมชนตรอกตีเหล็กมีคณะกรรมการ 11 คน)

ประธานกองทุนชุมชน หมายถึง คณะกรรมการกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็กที่ได้รับเลือก
ระหว่างคณะกรรมการกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็กด้วยกันให้ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการ
กองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก ซึ่งได้แก่ นายประทวน คำทอง เป็นประธานบริหารกองทุน

ระเบียบกองทุนชุมชนเมือง หมายถึง ระเบียบ ข้อบังคับ และหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่เกี่ยวข้อง
กับการบริหารการจัดการกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก ออกโดยคณะกรรมการกองทุนชุมชนตรอกตี
เหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่สมาชิกกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็กให้
ความเห็นชอบและประชาชนในชุมชนตรอกตีเหล็กช่วยกันสร้างขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของกองทุนใน
ชุมชนเอง

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษา ชุมชนรอกดีเหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง ทั้งที่เป็น นโยบายหลักของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลักเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หลักการระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีและเทคนิควิธีที่ได้นำมาใช้ในการประเมินครั้งนี้มีความถูกต้องและสมเหตุสมผลในทางวิชาการและหลักวิชา ด้านเนื้อหาสาระ ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 8 ด้านดังนี้

นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (พ.ศ. 2544)

1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมเพื่อให้มีความสามารถในการจัดระบบการบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง สร้างศักยภาพและสร้างเสริมความเข้มแข็งของกองทุนในด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเอง ตามที่ทางรัฐบาลได้ตั้งรากฐานไว้ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสร้างอาชีพและเสริมรายได้ ให้แก่ประชาชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก

2. หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความพร้อมของชุมชนเมือง

- การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
- คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
- ความรู้และประสบการณ์ ในการบริหารกองทุน
- ระเบียบ ข้อบังคับ ในการดำเนินการกองทุน
- การปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับกองทุนของสมาชิก
- ความสามัคคีในหมู่คณะกรรมการและสมาชิกในกองทุนชุมชน

2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนชุมชนเมือง ทั้งในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนชุมชนเมือง กองทุนทางสังคมของชุมชน และทุนที่ทางหน่วยงานราชการจัดสรรหรือจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กองทุนชุมชนเมืองมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตลอดไป
  3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้ชุมชน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชา
  4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนชุมชนเมือง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในชุมชนสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
3. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้
1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ การลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพและสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชนในชุมชน
  2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
  3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อ แก้ปัญหาของตนเอง และมีการสร้างศักยภาพของตนเอง ที่สำคัญมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้แก่ตนเองและครอบครัว
  4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของชุมชนและประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแต่ละชุมชนและสังคมโดยรวม
  5. ประชาชนในชุมชนเมืองมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม
4. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้
1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
  2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเลขาธิการรัฐสภาว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวน 10 คน ให้มีที่ปรึกษา จำนวนอย่างน้อย 3 คน แต่ไม่เกิน 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี เมื่อครบกำหนดวาระยังไม่มีการแต่งตั้งใหม่ให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

การพ้นจากตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. ลาออก
3. เป็นบุคคลล้มละลาย
4. คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
5. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
3. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด จึงจะถือว่าเป็นองค์ประชุม

หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ให้สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในสำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี มีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการ และของกองทุน
4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
6. จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ ในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
8. ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
9. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
10. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
11. ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆเนื่องจากการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่าจะต้องมีครัวเรือนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม

การคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุมสำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบ

คณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้มิชื้ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยในชุมชนติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียหายทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อการกำหนดโทษหรือการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือถูกไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 วรรค (3) และ (4)

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - จำนวนประชากรในชุมชนเมือง
  - จำนวนครัวเรือนในชุมชนเมือง
  - อาชีพของประชากรในชุมชนเมือง
  - ผลผลิตของประชากรในชุมชนเมือง
  - รายได้เฉลี่ยของประชากรในชุมชนเมือง
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อกำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - วันที่มีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุน
  - คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ร่วมกันประเมินประสิทธิภาพในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - รายชื่อของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ และที่ปรึกษาของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กำหนดได้โดยคณะกรรมการและประชาชนในชุมชน ดังนี้
  - ระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - วิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ
4. ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - จำนวนกลุ่มชุมชน/องค์กรชุมชนภายในชุมชนเมือง ณ ปัจจุบัน
  - ปัจจุบันกองทุนชุมชนเมืองมีสมาชิก
  - จำนวนเงินที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนชุมชนเมืองในรูปของการถือหุ้น / การออม / ค่าธรรมเนียม / เงินบริจาค
  - การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน
  - ชุมชนเมือง มีความร่วมมือ หรือเชื่อมโยงในการพัฒนากับประชาชนในชุมชน หรือ เครือข่ายอื่นนอกชุมชนหรือไม่

5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง
  - วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีการหมุนเวียนเงินทุนอย่างต่อเนื่อง
  - กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อกิจกรรมอะไรบ้าง
  - หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้
  - วิธีการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้
  - วิธีการป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้
  - วิธีการแก้ไขปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้วไม่ส่งคืนเงินต้น และดอกเบี้ยเงินกู้คืนตามสัญญา
  - แนวทางในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกและประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน
  - ข้อคิดเห็นอื่น ๆ ในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - การประเมินความพร้อมในชุมชนเมือง

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ชุมชนตรอกดีเหล็ก 2544)

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้ง ของกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก ตั้งอยู่เลขที่ 55/2 ถนนโยธา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก มีอยู่ด้วยกัน 5 ข้อ
  1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
  2. เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะและเงินฝาก
  3. เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
  4. เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการคือ
    - 4.1 เป็นคนมีความซื่อสัตย์
    - 4.2 เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
    - 4.3 เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข
    - 4.4 เป็นผู้รักสามัคคี

5. เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการคือ
  - 5.1 เป็นคนเก่งเรียนรู้ ใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ
  - 5.2 เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
  - 5.3 เป็นคนเก่งงานขยันการงานและมีความรับผิดชอบหน้าที่ การงาน
  - 5.4 เป็นคนเก่งที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุก ๆ คน
3. แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้
  1. เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
  2. เงินกู้ยืม
  3. ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
  4. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
  5. เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก
  6. เงินค่าหุ้น
  7. เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
  8. เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกผัน หรือภาระติดพันอันใด
4. คุณสมบัติของสมาชิก
  1. เป็นผู้ที่พำนัก หรือ พักอาศัยอยู่ในชุมชนตรอกตีเหล็ก เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ก่อนการจัดตั้งกองทุน
  2. เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
  3. เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
  4. เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
  5. อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
  6. มีเงินฝากสัจจะและถือหุ้นอย่างน้อย 3 หุ้นแต่ต้องไม่เกิน 10 หุ้นของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน
  7. ต้องมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน ณ ที่ทำการกองทุน
2. ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 4 สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้ โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก
3. คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก ดังต่อไปนี้

1. ดาย
2. ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
3. วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
4. ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้ประชุม
5. จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน แสดงตนเป็นปรปักษ์ ไม่ให้ความช่วยเหลือหรือไม่ร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด
6. จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
7. นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้
8. มีลักษณะ และหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 4

7. การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

เมื่อสิ้นปีทางบัญชีของกองทุนและได้ปิดบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปแล้ว ปรากฏว่ากองทุนมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนจะนำกำไรสุทธิมาจัดสรร ดังนี้

1. เป็นเงินปันผลค่าหุ้น ร้อยละ 15
2. ค่าตอบแทนคณะกรรมการ ร้อยละ 10
3. เป็นทุนเพื่อสมทบกองทุน ร้อยละ 15
4. เพื่อสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ร้อยละ 15
5. เงินประกันความเสี่ยง ร้อยละ 20
6. จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ร้อยละ 10
7. ทุนการศึกษาและพัฒนาอาชีพของประชาชน ร้อยละ 10
8. อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรในอัตรา ร้อยละ 5

กองทุนจะจัดทำบัญชีรายรับและบัญชีค่าใช้จ่ายของกองทุนอย่างรอบคอบ เดือนละหนึ่งครั้ง แล้วตีคประกาศอย่างเปิดเผย ณ ที่ทำการกองทุนให้สมาชิกทราบ โดยมีประเภทบัญชีที่จะต้องดำเนินการจัดทำดังนี้

1. บัญชีเงินฝากออมทรัพย์
  2. รายรับและรายจ่ายของกองทุน
  3. สินทรัพย์และหนี้สินของกองทุน
  4. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการ กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้
1. ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
  2. คณะกรรมการมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้ รายหนึ่งไม่เกิน จำนวน 20,000 บาท ถ้าหากสมาชิกเขียนคำขอกู้เงินกองทุน 50,000 บาท คณะกรรมการจะต้องทำประชาคมขึ้นตามระเบียบและข้อบังคับ ของกองทุนที่ได้ระบุเอาไว้
  3. คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอต้งหมดหรือบางส่วนให้ บันทึกลง ความเห็น ในแบบคำขอกู้ยืมเงินพร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืม เงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และ ธนาคารรับทราบโดยเร็ว ผู้ขอกู้เปิดบัญชีกับธนาคารแล้วแจ้งหมายเลขบัญชี ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว
  4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือ ทรัพย์สินตามเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
  5. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและ เงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
  6. กำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความ เหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย
  7. กรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นที่กู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตาม เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน
  8. กรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือ เมื่อมี หลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงิน ไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดย ปราศจากเหตุผลอันสมควรให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญา และเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยเต็มจำนวนได้ทันที

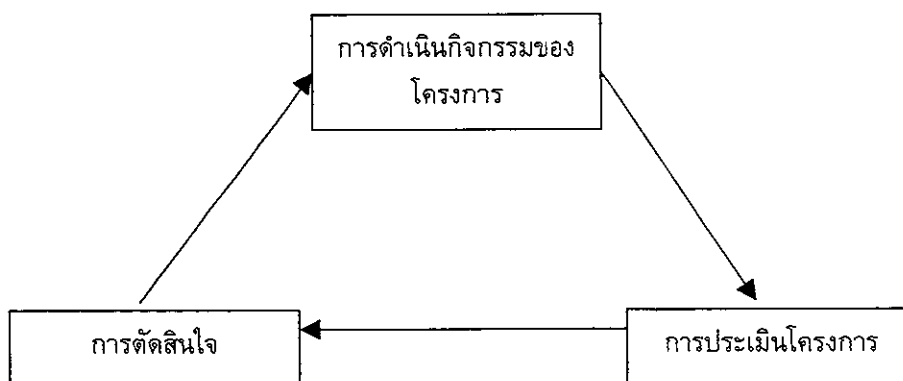
กรณีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ดังนี้

1. เพื่อ ไปพัฒนาอาชีพ, การสร้างงาน, เพิ่มรายได้ลดรายจ่ายบรรเทาเหตุฉุกเฉิน
2. เป็น โครงการที่สามารถจัดทำได้จริง
3. โครงการนี้สามารถเป็นไปได้
4. ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของกองทุน
5. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบ ชิฟฟ์โมเดล

หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชิฟฟ์โมเดล

แนวคิดและรูปแบบการประเมินชิฟฟ์โมเดลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า "การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ" โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ

แผนภูมิความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

สตัฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

และสตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมิน ว่า รูปแบบการประเมินแบบชิฟฟ์ (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. **การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C)** เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ควรดำเนินการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ เช่น สภาพภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจและประชากรในชุมชน

2. **การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I)** เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ

3. **การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P)** เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน เช่น คัดเลือกผู้กู้ การรับชำระหนี้

4. **การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P)** เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ เช่น กองทุนสะสม รายได้เป็นเงิน ฯลฯ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. **การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions)** เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

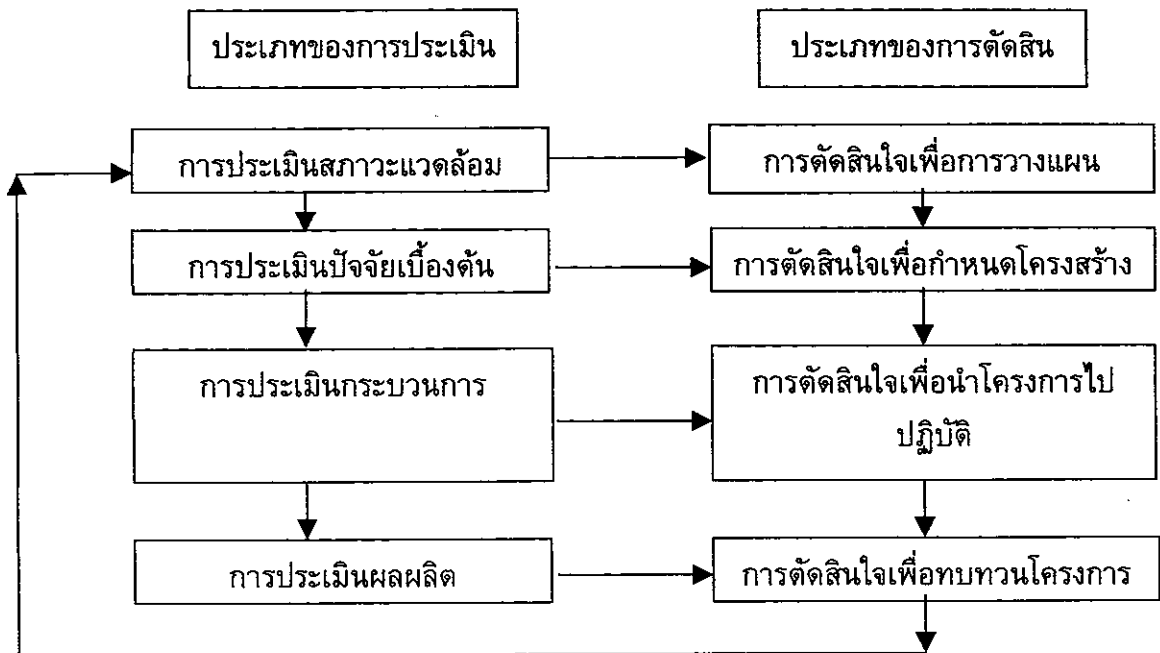
2. **การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions)** เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. **การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision)** เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. **การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision)** เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ สัมเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

และศัพท์เฟิลบีมได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตีฟเฟิลบีม

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่นให้หมู่บ้านและชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและเล็งเห็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคมเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกอง

ทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองคังถ่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาได้จัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมิน โครงการซึ่งเป็นการศึกษาจากการปฏิบัติจริงในพื้นที่ที่รับผิดชอบโดยการเรียนรู้ชุมชนและช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพให้กองทุนของหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีความก้าวหน้าและดำรงอยู่ได้ตลอดไป

เอกสาร บทความ และข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่น่าสนใจโดยสื่อมวลชน มีดังนี้

จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบ ชิพท์โมเดล” ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ [สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ), 2544 :221 – 234] ดังนี้ เป็นการประเมินวัตถุประสงค์ หรือและเป็นการประเมินเพื่อให้ได้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม มีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทั่วทั้งที่ เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์โครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบชิพ จึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้ เพราะนักประเมินจะได้ข้อดีข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมิน ได้เป็นอย่างดี

กฤษณพงษ์ จุฑากนก. (2541 : 23 – 24) กล่าวว่ ส่วนใหญ่องค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนยังมีน้อยมาก แต่โดยหลักการแล้ว ยิ่งถ้ามีองค์กรชุมชนมากเท่าใด ยิ่งทำให้ชุมชนนั้นมีทางเลือกหรือโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพ (ความสามารถในการพัฒนา) ของชุมชนมากเท่านั้น เพราะสมาชิกคนหนึ่ง ๆ อาจจะเป็นสมาชิกได้มากกว่า 1 กลุ่ม ทำให้มีโอกาสที่จะเพิ่มความรู้ความสามารถของชุมชนได้หลายด้านหลายมิติ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาระบบคิดแบบเชื่อมโยงกันในด้านต่าง ๆ ของสมาชิกในชุมชน อันเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. (2544 : 7) กล่าวเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านว่า บางหมู่บ้านเช่น หนองไผ่ล้อมที่มีครัวเรือนถึง 758 ครัว จึงได้หารือไปยังรัฐบาลเพื่อหาทางเกลี้ยเม็ดเงินกองทุนดังกล่าวต่อไป และเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งอนุกรรมการจังหวัดได้พยายามเร่งรัดพัฒนากรอำเภอและฝ่ายปกครองให้เร่งสร้างความพร้อมแก่หมู่บ้านหรือชุมชนขนาดใหญ่บางประเด็นปัญหาคือความไม่พร้อม เท่าที่พบเป็นส่วนใหญ่นั้นคือในหมู่บ้านและชุมชนที่มีครัวเรือนมาก โดยเฉพาะชุมชนเมือง ไม่สามารถจัดการประชุม 3 ใน 4 ของครัวเรือนตามเกณฑ์ได้ เพราะวิถีชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ ประกอบกับบางส่วนที่มีฐานะ เห็นว่ากองทุนนี้ ไม่มีความจำเป็นสำหรับตน

จึงไม่สนใจเข้ามีส่วนร่วม จึงดึงตัวเลขผู้เข้าประชุมไม่ได้ตามเกณฑ์ และกรณีเช่นนี้ ผู้ใหญ่บ้าน หรืออบต. บางแห่งที่เป็นแกนนำมักฉวยโอกาสสร้างตัวเลขปลอมขึ้นมา และจัดสรรให้คนใกล้ชิดของตนเข้าเป็นกรรมการกองทุน โดยไม่มีการประชาคมที่แท้จริง

ภาวิช ทองโรจน์. (2545 : 15) กล่าวว่า ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดสรรงบประมาณปี 45 จำนวน 207 ล้านบาท ให้ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย ดำเนินโครงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากตามนโยบายรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย โดยแบ่งให้เป็น 5 โครงการคือ

1. โครงการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน 20 ล้านบาท
2. โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพการทำงานของชุมชนและสถาบันอุดมศึกษา 26 ล้านบาท
3. โครงการวิจัยและพัฒนาออกแบบระบบข้อมูลและการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารของภาครัฐและประชาชน 35 ล้านบาท
4. โครงการวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ออกแบบบรรจุผลิตภัณฑ์ระบบต้นแบบ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจชุมชน 100 ล้านบาท
5. โครงการฝึกสร้างพื้นที่ทักษะความรู้ของบัณฑิตและการทำงานกับชุมชน 26 ล้านบาท

อัจฉรา สรรพคุณ (2545) นำเสนอรายงานการศึกษาเรื่อง “ศักยภาพชุมชนกับการจัดการกองทุนเงินต้น : กรณีกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก ในรายงานนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า แรกเริ่มการดำเนินโครงการนั้น คณะกรรมการกองทุนเองยังไม่มี ความเข้าใจในระเบียบการของกองทุนดีพอ เนื่องจากเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ทำให้ขาดการเตรียมความพร้อมในการขานรับนโยบายที่สำคัญ คณะกรรมการชุมชนตรอกตีเหล็กยังไม่เคยปฏิบัติงานที่เป็นระบบและเป็นมาตรฐานมาก่อน ทำให้ไม่สามารถที่จะประชาสัมพันธุ์หรือชี้แจงให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจได้อย่างชัดเจน จนเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในวงกว้าง และการดำเนินงานยังเป็นไปอย่างทุลักทุเล แต่หลังจากได้ทำการประชาคมร่วมกับกองทุนอื่น ๆ การอบรม และการปฏิบัติงานเริ่มดีขึ้น ก็ทำให้กองทุนชุมชนตรอกตีเหล็กเริ่มมีศักยภาพและมีความมั่นคงมากขึ้น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

เนื้อหาในบทที่ 3 นี้ผู้วิจัยได้นำเสนอเกี่ยวกับวิธีการประเมินโครงการ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน วิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ประเมินโครงการ

1. ประเมินโครงการเชิงระบบโดยอาศัยแนวความคิด แบบซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model)
2. ศึกษาเฉพาะกรณี

การดำเนินประเมินโครงการครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 จำนวน 50 ครัวเรือน

3. เป็นการประเมินโดยให้ความสำคัญกับข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย สมาชิกของ 3 ระบบย่อยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลระบบ A 6 ราย
2. ผู้ให้ข้อมูลระบบ B 80 ราย
3. ผู้ให้ข้อมูลระบบ C 50 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคคลที่เลือกให้ข้อมูลในการวิจัย (เลือกกลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

Purposive Sampling) ดังนี้

ระบบ A คณะกรรมการกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็กและสมาชิกที่ไม่ได้กู้

ระบบ B สมาชิกผู้กู้ทุกราย

ระบบ C ชาวบ้านในชุมชนตรอกดีเหล็ก

ตัวชี้วัดบริบทและตัวแปรที่ศึกษา

โครงการกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบด้วย 3 หน่วยระบบ ดังนี้

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ ประกอบด้วย ตัวชี้วัด ดังนี้

หน่วยระบบ A

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1.นโยบาย ระเบียบแนวทางปฏิบัติกองทุน	1.สมาชิกมีความเข้าใจในนโยบาย 2.สมาชิกมีความรู้เรื่องนโยบาย
2.การประชาสัมพันธ์	- ช่วงระยะเวลาการประชาสัมพันธ์
3.วัตถุประสงค์ของกองทุน	1. มีการพัฒนาอาชีพ 2. มีการสร้างงาน 3. มีการสร้างรายได้ 4. มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
4.การตัดสินใจ	1. มีระเบียบการกู้และขอกู้ 2. การคิดดอกเบี้ย 3. จำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้
5.มีกองทุนเดิมในชุมชน	1. จำนวนกองทุนเดิมในชุมชน 2. จำนวนเงินสะสมในชุมชน

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลรายประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้

หน่วยระบบ B

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. การดำเนินงานของคณะกรรมการการบริหาร	1. มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน
2. มีการปฏิบัติในเรื่องการพึ่งตนเอง	2. มีการระดมทุนเงินฝาก
3. มีองค์กรแหล่งความรู้ที่เสริมการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในชุมชน	3. มีการรับสมัครสมาชิก - มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
	1. มีหน่วยองค์กรมาให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต
	2. มีการจัดตั้งองค์กรแหล่งความรู้ในชุมชน

หน่วยระบบ C คือ หน่วยระบบบริบทชุมชนประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้

หน่วยระบบ C

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้ดูแล	1. ในแบบ บร. 4 ข้อ 5
2. ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในชุมชนเมืองกำหนด	2. จำนวนผู้ดูแลกิจการอย่างยั่งยืน
3. ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี	3. ลักษณะของค่าบนตัวแปรใน บร. 2
4. สักยภาพเดิมของบริบทมีมากน้อยเพียงใด	1. สรุปประเด็นต่าง ๆ ตามทัศนะของประชาชนในชุมชนที่นักศึกษารับผิดชอบ ตาม บร. 7
	2. ลักษณะของค่าบนตัวแปรใน บร. 2
	1. จำนวนวัด โบสถ์ ในชุมชน
	2. การใช้ภาษาพื้นบ้าน
	3. มีโบราณสถาน และโบราณวัตถุ
	1. จำนวนประชาชน
	2. สภาพของหนองน้ำ ป่าไม้ ดิน ถนน ไฟฟ้า และน้ำประปา
	3. อาชีพครั้งแรกของประชาชนในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพ บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น แบบสัมภาษณ์ , สังเกต , การใช้ข้อมูลมือสอง , แบบสอบถาม , การจัดเวทีประชาคม และแบบรายงาน บร. 1-12 ดังนี้

- บร. 1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน
- บร. 2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- บร. 3 แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคตที่มีต่อกองทุนชุมชน
- บร. 4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- บร. 5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนชุมชน
- บร. 6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนชุมชน (เวทีกลุ่มอาชีพต่าง ๆ)
- บร. 7 แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของ สมาชิกในชุมชน
- บร. 8 โครงการเศรษฐกิจชุมชน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- บร. 9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (เรื่องระเบียบกองทุน, การส่งคืนเงินกู้ของสมาชิก)
- บร. 10 แบบสรุปบทเรียนชุมชน (การกู้เงินไปประกอบอาชีพ ดี หรือ ไม่ดี)
- บร. 11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (กลุ่มผู้กู้เงินกองทุน)
- บร. 12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ประกอบด้วยหลายวิธี ได้แก่

1. การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบรายงาน (บร.1 – บร.12) ดังนี้

- บร. 1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต จากผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- บร. 2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน โดยการสัมภาษณ์ สมาชิกกลุ่มตัวอย่างในชุมชนตรอกตีเหล็ก
- บร. 3 แบบรายงานความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่มีต่อกองทุนชุมชน โดยการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มตัวอย่างในชุมชนตรอกตีเหล็ก

- บร. 4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน โดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนถึงความเปลี่ยนแปลงทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก
- บร. 7 แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของสมาชิกในชุมชนตรอกดีเหล็ก
- บร. 9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ในเรื่องที่ส่วนกลางกำหนดหรือใช้เป็นแบบบันทึกเพิ่มเติม จากสมาชิกกลุ่มตัวอย่างในชุมชนตรอกดีเหล็ก
- บร. 11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี โดยการสัมภาษณ์สมาชิกผู้รู้ในแต่ละกลุ่มอาชีพที่กู้เงินกองทุนในชุมชนตรอกดีเหล็ก

2. การสังเกต

- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตพฤติกรรม การพูดหรือคำพูด ทำทาง และความรู้สึกทางอารมณ์ ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ สอบถาม และการจัดเวทีประชาคมในชุมชนตรอกดีเหล็ก
- การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตการพูดพาดพิง การวิจารณ์และข่าวสาร ในขณะที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ชุมชนตรอกดีเหล็ก รวมถึงการจัดเวทีชาวบ้านในรูปแบบต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้ผู้วิจัย ได้ตระหนักถึงความเป็นไปที่แท้จริงของกองทุนชุมชนเมือง ที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่อยู่ และได้นำเอาความเป็นจริงออกมาวิเคราะห์ถึงจุดแข็งจุดอ่อนของกองทุนชุมชนเมืองแห่งนี้เพื่อจะได้นำไปศึกษาต่อ ในแต่ละด้านของกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 วิธี คือ

1. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ คือ การเก็บข้อมูลประเภทที่ต้องบรรยายให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เช่น ความเป็นมาของชุมชนตรอกดีเหล็ก รายงานการจัดเวทีประชาคม ในชุมชนตรอกดีเหล็ก และการจัดเวทีระดับตำบล
2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นตัวเลขทางสถิติ โดยการสรุปจำนวนจากข้อมูลที่เก็บมาจากกลุ่มตัวอย่าง

3. วิเคราะห์โดยการพิจารณาตัวแปรและตัวชี้วัด ในแต่ละหน่วยระบบย่อย คือ ระบบ C, A, B ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดีก็จะส่งผลให้กองทุนชุมชนตรอกตีเหล็กมีประสิทธิภาพและความเข้มแข็งในอนาคตต่อไป
4. วิเคราะห์นำเสนอผลสารนิพนธ์ ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและการประเมิน โครงการ

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วย การรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี ชิพ โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็น รายงานตอนที่ 1 – 5 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ แต่ละประการ ดังนี้

ผลการประเมินบริบทชุมชน

ประวัติความเป็นมาของชุมชน

กองทุนชุมชนตรอกดีเหล็กเป็นชุมชนเมือง แต่ก่อนมีอาชีพทำการเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับจ้างทั่วไป แต่ในปัจจุบันอาชีพบางอาชีพไม่มีแล้วแต่ที่เหลืออยู่ในปัจจุบันคือ อาชีพค้าขาย และรับจ้างทั่วไปส่วนอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพเลี้ยงสัตว์ไม่มีให้เห็น เหลืออยู่ค้ำบอกเล่าของปู่ ย่า ตา ยาย ที่เล่าให้ลูกหลานฟังสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน กองทุนชุมชนตรอกดีเหล็กมีเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมดีพอสมควร เพราะเป็นชุมชนเมืองการประกอบอาชีพในชุมชนตรอกดีเหล็กถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในขั้นดีแต่ไม่ดีมากเกินความเป็นจริง เพราะคิดเป็นร้อยละ สถานที่ตั้ง กองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก 55/2 ถนน โยธา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 ประชาชนในชุมชนตรอกดีเหล็กส่วนมากเป็นครอบครัวขยาย และมีประชากรอยู่กันหนาแน่นมาก ที่ตั้งกองทุนตรอกดีเหล็กก็อยู่ลึกมากเข้าไปกองทุนได้ทางเดียวและออกได้ทางเดียวแต่ถ้าเดินเข้าไปในกองทุนก็สามารถเดินได้สองทาง แต่ในชุมชนสามารถเข้าชุมชนได้สี่ทาง

ชุมชนตรอกดีเหล็กมีจำนวนครัวเรือนและประชาชน ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวน ครัวเรือนและจำนวนประชาชนในชุมชนตรอกดีเหล็ก

จำนวนครัวเรือนในชุมชน	310	ครอบครัว
จำนวนหลังคาเรือนในชุมชน	162	หลังคาเรือน
จำนวนประชากร	930	คน
จำนวนประชากรเพศชาย	421	คน
จำนวนประชากรเพศหญิง	509	คน

ที่มา : จากเอกสารกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก

การขยายตัวของประชาชนในชุมชนตรอกตีเหล็ก สามารถแบ่งเป็นช่วงอายุ ดังนี้
 ตารางที่ 2 ตารางแสดงการขยายตัวของประชากรในเขตชุมชนตรอกตีเหล็ก

ประชากร	จำนวน (คน)
1 วัน – 3 ปี	25
3 ปี – 6 ปี	37
6 ปี – 12 ปี	51
12 ปี – 14 ปี	44
15 ปี – 18 ปี	155
18 ปี – 50 ปี	482
50 ปี – 60 ปี	50
60 ปีขึ้นไป	86
รวม	930

ที่มา : จากการสำรวจ จปฐ, ของชุมชนตรอกตีเหล็ก

ประชาชนในชุมชนตรอกตีเหล็ก มีคนพิการ 8 คน ได้รับการศึกษา 1 คน ไม่ได้รับการศึกษา 7 คน ผู้อยู่ในการดูแลของภาครัฐจำนวน 4 คน

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์

ชุมชนตรอกตีเหล็กได้มีการพัฒนาชุมชนขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2545 และได้มีการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ขึ้นเรื่อย ๆ จนปัจจุบัน ชุมชนตรอกตีเหล็กจึงมีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน จึงไม่พบเห็นป่าไม้ที่รกร้างในชุมชน พบเพียงบ้านเรือน ดึกและอาคารพาณิชย์หลายอยู่ในชุมชนตรอกตีเหล็ก คำว่า “ตรอกตีเหล็ก” มาจากปากตรอกมีโรงงานตีเหล็กอยู่หน้าตรอก เจ้าของโรงงานตีเหล็ก เป็นคนจีนชื่อ นายสัมฤทธิ์ ต้มสันเทียะ ในชุมชนสมัยก่อนไม่ค่อยมีบ้านเรือนเป็นพื้นที่ว่างเปล่าและรกร้าง ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ล้าขาย เลี้ยงสัตว์ เป็นอาชีพหลักของประชาชน ต่อมาได้มีการขยายตัวออกมาเรื่อย ๆ จนเป็นชุมชนแออัดถนนหนทางคับแคบมาก จัดระเบียบยาก ต่อมาทางรัฐบาลได้เข้ามาช่วยเหลือในการจัดระบบ ระเบียบ ชุมชนอยู่ในเขตรับผิดชอบของทางเทศบาลนครนครราชสีมา และเทศบาลมาส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนช่วยกันพัฒนาชุมชนตรอกตีเหล็กให้มีความเจริญก้าวหน้า อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

“ชุมชนตรอกตีเหล็ก” ได้จัดตั้งเป็นชุมชนเมือง เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2542 อย่างเป็นทางการ โดยมีหน่วยงานเทศบาลนครนครราชสีมา เป็นผู้จัดตั้งขึ้นและมีเจ้าหน้าที่พัฒนากรที่เก่งและเชี่ยวชาญเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชนตรอกตีเหล็กในทุก ๆ ด้าน ให้เจริญก้าวหน้าทันโลกในปัจจุบันอย่างมีศักยภาพต่อไป

การตั้งถิ่นฐาน

เมื่อ 50-60 ปี ก่อนพื้นที่ชุมชนเป็นป่ารก้างมีประชาชนอาศัยน้อยมาก อาชีพหลักของประชาชน คือ การรับจ้างทั่วไป ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ เพราะเป็นทุ่งหญ้าเหมาะแก่การเลี้ยง โค กระบือมาก ต่อมา ได้มีการขยายที่อยู่อาศัยออกมา ชาวบ้านในชุมชนพากันจับจองที่ดินเพื่อจะสร้างที่อยู่อาศัย ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนตรอกตีเหล็กไม่ได้อพยพมาจากที่อื่น แต่เป็นคนในพื้นที่ได้ขยายครอบครัวออกมาจากครอบครัวเดิม ออกมาสร้างครอบครัวของตนเองเป็นครอบครัวเดี่ยว ปัจจุบันชุมชนตรอกตีเหล็กเป็นชุมชนเมืองที่แออัดมาก

การขยายตัวของประชาชน ประชาชนในชุมชนตรอกตีเหล็กได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านที่อยู่อาศัยและอาชีพ จากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทางด้านการประกอบอาชีพ มีการขยายไปประกอบอาชีพภายนอกชุมชน เนื่องจากมีทำเลที่คิดว่า เพื่อประกอบอาชีพตามความรู้ ความสามารถของแต่ละคนและหาความรู้เพิ่มเติมให้ตนเอง อาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนในชุมชนจะเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาเป็นอาชีพค้าขาย ฯลฯ

การขยายตัวของชุมชน

ชุมชนตรอกตีเหล็กได้ขยายอาณาเขตชุมชนออกไปจากเดิมที่มีพื้นที่ประมาณ 20 ไร่ ปัจจุบันชุมชนมีพื้นที่ประมาณ 25 ไร่

ระบบนิเวศน์ของชุมชน

1. ทำเลที่ตั้ง

เป็นที่ราบต่ำตั้งอยู่ระหว่าง ถนนโพธิ์กลาง / ถนนจอมสุรางค์ยาตรา มีซอยสามารถเข้า - ออกในชุมชน 4 ซอย ดังนี้

- ซอยพาซาอาบอบนวด
- ซอยตรอกตีเหล็ก
- ซอยศาลเจ้าวัดแจ้งใน
- ซอยข้างสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนครราชสีมา (ซอยเงินล้าน)

ที่ตั้งของชุมชนตรอกตีเหล็ก ถนนโพธิ์กลาง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

2. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	จรด	ถนนโพธิ์กลาง
ทิศใต้	จรด	ถนนจอมสุรางค์ยาตร
ทิศตะวันออก	จรด	ตรอกศาลเจ้าแม่ทับทิม
ทิศตะวันตก	จรด	ถนนโยธา

3. สภาพที่ดิน

สภาพดินเป็นดินร่วนและดินร่วนปนทราย สภาพภูมิอากาศร้อนชื้น พื้นที่ชุมชนในปัจจุบันไม่มีพื้นที่ว่าง เนื่องจากมีการปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

4. ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

ชุมชนไม่มีป่าไม้เนื่องจากเป็นชุมชนแออัด ประชาชนอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่บ้านเช่า ในชุมชนไม่มีที่สาธารณะ

5. แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน

ชุมชนตรอกดีเหล็กมีสระน้ำอยู่ในวัดแจ้ง ซึ่งมีใช้มานานแล้วประมาณ 50-60 ปี ตั้งแต่สมัย ปู่ ย่า ตา ยาย สืบต่อกันมา จึงถือว่าเป็นสระน้ำสำคัญในชุมชนตรอกดีเหล็ก

6. ระบบสาธารณูปโภค

ระบบสาธารณูปโภคอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมากเพราะเป็นชุมชนเมืองระบบสาธารณูปโภค ทั้งไฟฟ้า น้ำประปา และระบบโทรศัพท์ ได้รับการดูแลจากภาครัฐอย่างทั่วถึง

7. ระบบสังคม วัฒนธรรม

เครือข่าย

ระบบเครือข่ายยังคงมีอยู่ในชุมชนตรอกดีเหล็ก โดยการอยู่อาศัยเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว แต่ความสัมพันธ์ยังเป็นแบบครอบครัวขยาย โดยเคารพนับถือ ญาติผู้ใหญ่ เป็นวัฒนธรรมในระบบเครือข่ายของคนไทย

ผู้นำและการเมืองการปกครอง

ชุมชนรอกดีเหล็กมีการปกครองโดยแบ่งเป็นคุ้มต่าง ๆ ได้ 6 คุ้ม แต่ละคุ้มจะมีหัวหน้าคุ้มคอยดูแลประชาชนและรับผิดชอบพื้นที่คนได้รับมอบหมายจากประธานชุมชน ซึ่งจำแนกได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการแบ่งพื้นที่การปกครองในชุมชนรอกดีเหล็ก

คุ้มที่	ชื่อ - สกุล
1	นายประทวน คำทอง
2	นางนีก นิยมเสรี
3	นางจันทร์เพ็ญ ปุกหมื่นไวย
4	นายเชย โพธิ์นอก
5	นางสรรค์จิรพร ดอกจันทร์กลาง
6	นายสัจจา ไม้ทอง

ที่มา : จากเอกสารกองทุนชุมชน

ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบสมาชิกภายในคุ้มของตนที่ได้รับมอบหมาย เช่น การประชุม ในชุมชน การเก็บขยะ การประชาสัมพันธ์ เงินกู้ / สัจจะออมทรัพย์ (สำหรับสมาชิกในชุมชนที่ยังไม่รู้) ทุกเรื่องทีกล่าวมาหัวหน้าคุ้มจะเป็นคนประสานงาน ในกรณีที่สมาชิกภายในคุ้มไม่ว่างหรือติดธุระไม่สามารถมาประชุมได้ หัวหน้าคุ้มจะต้องชี้แจงให้สมาชิกทราบ

เศรษฐกิจ

ชุมชนตรอกดีเหล็กถือเป็นชุมชนที่มีเศรษฐกิจดีมากอีกชุมชนหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพที่สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ประชาชนในชุมชนตรอกดีเหล็กส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้างทั่วไป คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงอาชีพของประชาชนในชุมชนตรอกดีเหล็ก

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	185	30%
ค้าขาย	154	25%
รับราชการ	61	10%
ว่างงาน	92	15%
อื่น ๆ	123	20%
รวม	615	100

ที่มา : จากเอกสารกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก และบร.1

วัดและประเพณี

ชุมชนตรอกดีเหล็กมีวัดประจำชุมชนคือ วัดแจ้งใน มีพระภิกษุ 5 รูป สามเณร 6 รูป เด็กวัด 2 คน ชุมชนตรอกดีเหล็กจะมีประเพณีการทำบุญเลี้ยงพระในชุมชนประจำทุกปี คือ การทำบุญเลี้ยงพระในวันเด็ก และงานเทศกาล - ประเพณีต่าง ๆ อาทิเช่น เทศกาลปีใหม่ งานประเพณี ตักบาตรเทโว ฯ เวียนเทียน เป็นต้น

โรงเรียนและการศึกษา

ในเขตรับผิดชอบของชุมชนตรอกดีเหล็กมีโรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ คือ โรงเรียนสุวานารี เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในจังหวัดนครราชสีมา มีตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีจำนวนนักเรียนแบ่งตามระดับชั้น ดังนี้

จำนวนนักเรียนของโรงเรียนสุขานารี
ตารางที่ 5 ตารางแสดงจำนวนนักเรียนของโรงเรียนสุขานารี

ระดับชั้น	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน
อนุบาล 1	5	298
อนุบาล 2	5	229
ประถมศึกษาปีที่ 1	10	462
ประถมศึกษาปีที่ 2	10	458
ประถมศึกษาปีที่ 3	10	489
ประถมศึกษาปีที่ 4	10	499
ประถมศึกษาปีที่ 5	10	505
ประถมศึกษาปีที่ 6	10	488
รวม	-	3,428

ที่มา : จากเอกสารโรงเรียนสุขานารี

โรงเรียนสุขานารีมีครู/อาจารย์จำนวน 136 ท่าน (รวมอาจารย์พิเศษ)

ส่วนใหญ่คนในชุมชนส่งบุตรหลานเรียนที่โรงเรียนสุขานารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สุขภาพอนามัย

ชุมชนตรอกดีเหล็กเป็นชุมชนที่มีสุขภาพอนามัยดี เพราะมี อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุข) อยู่ในชุมชนคอยดูแลประชาชนในชุมชนตรอกดีเหล็ก โดยทางสาธารณสุขเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดอบรม อสม. ให้ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัย และติดตามผลงานการดำเนินงานของ อสม. เป็นประจำ

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

1. ผลการประเมินหน่วยระบบ A : การบริหารจัดการกองทุนและการแนะนำส่งเสริมผู้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (I) ของหน่วยระบบ A

1.1.1 นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนชุมชนรอกติเหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีในชุมชน พบว่าความเข้าใจของประชาชนโดยภาพรวมเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านละหนึ่งล้านบาท เป็นกองทุนที่ทางรัฐบาลได้จัดสรรให้กับหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศเพื่อช่วยเหลือและขจัดความยากจนของประชาชน และให้ประชาชนได้นำเงินกองทุนมาหมุนเวียนในชุมชน ในการประกอบอาชีพ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มศักยภาพความเข้มแข็งให้กับชุมชน แต่ต้องอยู่ในกฎระเบียบ ข้อบังคับที่ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

1.1.2 เงิน 1 ล้านบาท เป็นกองทุนที่ทางรัฐบาลจัดสรรให้กับหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศเพื่อเป็นเงินกองทุนหมุนเวียนในชุมชนให้ประชาชนได้กู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน สร้างฐานเศรษฐกิจในชุมชนให้มีความกินดีอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม เพิ่มเติมจากที่เป็นอยู่ ชุมชนรอกติเหล็กได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลหนึ่งล้านบาท เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2544

1.1.3 คณะกรรมการกองทุนชุมชนรอกติเหล็ก ได้รับการคัดเลือกมาจากการประชุมของชาวบ้านในสัดส่วนชายและหญิงใกล้เคียงกัน ซึ่งกองทุนชุมชนรอกติเหล็กมีคณะกรรมการทั้งหมด 11 คน เป็นชาย 6 คน เป็นหญิง 5 คน อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี ถ้าอยู่ในตำแหน่งครบ 1 ปี ต้องถูกจับสลากออกกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการที่มีอยู่ และเลือกตั้งขึ้นมาแทนจากการประชุมประชาคมของสมาชิก 3 ใน 4 ของสมาชิกทั้งหมด คณะกรรมการที่ถูกเลือกขึ้นมาแทนจะดำรงตำแหน่งเพียง 1 ปี ตามวาระและหมดวาระพร้อมกันเมื่อครบ 2 ปี การที่คณะกรรมการได้รับการคัดเลือกเข้ามา เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการเงินกองทุนชุมชน หนึ่งล้านบาทในชุมชนของตนเอง และ ต้องทำหน้าที่ด้วยความ เป็นกลาง สุจริตยุติธรรม

1.1.4 การรับสมัครสมาชิก พิจารณาอนุมัติเงินกู้ ปลดปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิก การรับชำระเงินกองทุนคืน การนำผลกำไรที่ได้ไปจัดสรรผลประโยชน์ เป็นไปตามระเบียบของกองทุนชุมชนรอกติเหล็กและมติในที่ประชุมของคณะกรรมการรับรองเป็นเอกฉันท์

1.2 ผลการประเมินกระบวนการ หน่วยระบบ A

1.2.1 กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า สมาชิกผู้ขอกู้ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพหลักของตนเองอยู่แล้ว และได้ขอกู้เงินกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็กเพิ่ม เพื่อเป็นทุนสมทบในการประกอบอาชีพ เช่น ค้าขาย อาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพบริการ มีสมาชิกบางส่วน (ส่วนน้อย) ที่คณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่สมควร จะให้กู้เงินกองทุน เนื่องจากขาดคุณสมบัติในการเป็นสมาชิกที่ดี ซึ่งในการพิจารณาดังกล่าวทำให้คณะกรรมการถูกมองในแง่ลบ แต่คณะกรรมการ ได้ถือเสียงข้างมาก ในการขอมติในที่ประชุมเพื่อคัดเลือกสมาชิกผู้ขอกู้เงินกองทุนชุมชน

ในบางกรณีพบว่า

- คณะกรรมการ ไม่มีความเป็นธรรมในการพิจารณาเงินกู้ให้แก่สมาชิก เพราะ ว่าคณะกรรมการแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายนายทุน และฝ่ายเป็นกลาง (ไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง)
- คณะกรรมการที่เป็นนายทุนก็จะพิจารณาให้สมาชิกที่เป็นลูกหนี้ของตัวเอง ได้กู้เงินจากกองทุน และสมาชิกที่เป็นเครื่องญาติของคณะกรรมการจะได้ พิจารณาเงินกู้จากกองทุนก่อนสมาชิกที่ไม่มีญาติเป็นคณะกรรมการกองทุนชุมชน
- คณะกรรมการไม่ได้พิจารณาจากการประกอบอาชีพจริง ดูได้จากวงเงินที่ให้ กู้สมาชิกที่ประกอบอาชีพจริงจะได้เงินในการประกอบอาชีพน้อยกว่าสมาชิก ที่เป็นเครื่องญาติของคณะกรรมการ ได้เต็มอัตราให้กู้ คือ 20,000 บาท

1.2.2 กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า การทำบัญชีกองทุนชุมชน หนึ่ง ล้านบาท เป็นบัญชีที่ยาก และซับซ้อนมากสำหรับคณะกรรมการที่ขาดความรู้ความ เข้าในการจัดทำบัญชี เหมัญญิกได้รับการอบรมการทำบัญชีหลายครั้งแต่เป็นการอบรมที่หลากหลายไม่เป็นจุดเดียวทำให้เกิดการสับสน ซึ่งคณะกรรมการไม่เคยมี ประสบการณ์และขาดการเรียนรู้มาก่อนจึงจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้และ ปรับปรุงแก้ไขเมื่อทำการผิดพลาด แต่ด้วยความมุ่งมั่นในการบริหารจัดการกองทุน ของคณะกรรมการที่รับผิดชอบฝ่ายเหมัญญิกได้จัดทำบัญชีไปตามความเข้าใจแต่ไม่ ผิดระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และได้จัดทำรายงานประจำ เดือนเสนอต่อกองสวัสดิการสังคมเทศบาลนคร นครราชสีมา

1.2.3 การแนะนำเพื่อประกอบการทำธุรกิจ เมื่อสมาชิกผู้ขอกู้ได้นำเงินกู้ยืมของ กองทุนไปประกอบอาชีพหรือประกอบธุรกิจของตนเอง ส่วนใหญ่สมาชิกจะนำเงินกู้

ที่ขอกู้ได้ไปต่อยอด (สมทบ) ธุรกิจเดิมของตนเองในด้านการค้าขายเป็นธุรกิจหมุนเวียนจะเห็นผลกำไรในทันที

1.3 ผลการประเมินผลผลิต หน่วยระบบ A

1.3.1 ผลโดยตรง พบว่า กองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก มีความพร้อมในเรื่องการประชุมประชาคมสมาชิกจะเข้าร่วมประชุมทุกครั้งเกือบเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ คณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามาบริหารจัดการกองทุนเป็นไปอย่าง สุจริต ยุติธรรม และทำงานด้วยความเต็มใจและตั้งใจทำงานกันอย่างสุดกำลัง การพิจารณาเงินกู้แต่ละครั้งจะต้องขอมติในที่ประชุมว่าจะปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกจำนวนกี่ราย จำนวนเงินเท่าใด สมาชิกมีการฝากเงินออมสัจจะเป็นรายเดือนเพื่อความเข้มแข็งของกองทุนและสร้างฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชน สิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการมีไม่มากนัก จะเป็นในเรื่องการจัดทำบัญชี เนื่องจากคณะกรรมการไม่มีความรู้มาก่อนถึงแม้ว่าจะได้รับการอบรมหลายครั้ง แต่เป็นการอบรมที่หลากหลายไม่เป็นจุดเดียว ทำให้คณะกรรมการเกิดการสับสนซึ่งสิ่งที่คณะกรรมการได้รับหนักเกินไปสำหรับความรู้ที่มีอยู่

1.3.2 ผลกระทบโดยตรง พบว่า ชุมชนตรอกตีเหล็ก มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 157 คน มีผู้ขอกู้จำนวน 80 ราย ดังนี้ ตารางที่ 6 ตารางแสดงจำนวนผู้กู้แต่ละงวด (ข้อมูลสิ้นสุดวันที่ 31 กรกฎาคม 2545)

ลำดับที่ (งวดที่กู้)	จำนวนผู้กู้	จำนวนเงินกู้
1	52	945,000
2	16	180,000
3	12	190,000
รวม	80	1,315,000

ที่มา : จากเอกสารกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก และรายงานประจำเดือน บร.11

ตารางที่ 7 ตารางแสดงอัตราการชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย

ลำดับที่	จำนวนเงินที่กู้	ยอดที่ต้องชำระ	เงินต้น	ดอกเบี้ย
1.	5,000	443	415.92	27.08
2.	10,000	887	832.83	54.17
3.	15,000	1,331	1,249.75	81.25
4.	20,000	1,775	1,666.67	108.33

ที่มา : จากเอกสารกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก

หมายเหตุ : อัตราดอกเบี้ยในตารางนี้เป็นการเฉลี่ยทั้ง 12 เดือน (เอกสารอ้างอิงในภาคผนวก ค)

กลุ่มอาชีพค้าขาย /รับจ้างทั่วไป/บริการและอื่น ๆ

ตารางที่ 8 ตารางแสดงผู้กู้แต่ละกลุ่มอาชีพ (3 งวด)

งวดที่	กลุ่มอาชีพ	จำนวนเงินที่ปล่อยกู้ (บาท)	จำนวนผู้กู้ (คน)
1.	ค้าขาย	700,000	38
	รับจ้างทั่วไป	100,000	6
	บริการ	80,000	5
	อื่น ๆ	60,000	3
รวม		945,000	52
2.	ค้าขาย	140,000	13
	รับจ้างทั่วไป	10,000	1
	บริการ	20,000	1
	อื่น ๆ	20,000	1
รวม		180,000	16
3.	ค้าขาย	175,000	11
	รับจ้างทั่วไป	15,000	1
รวม		190,000	12
ยอดรวมทั้งสิ้น		1,315,000	80

ที่มา : จากการสำรวจแบบรายงานประจำเดือน (บร.4) ชุมชนตรอกดีเหล็ก

1.3.3 ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า กองทุนชุมชนนครอศิตเหล็ก ได้จัดการในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนชุมชนของคณะกรรมการที่บริหารงานนำพากระบวนการพึ่งพาตนเองไปสู่ความสำเร็จ ทำให้กองทุนชุมชนมีศักยภาพที่เข้มแข็ง มีเครือข่ายการเรียนรู้ มีขีดความสามารถในการจัดระบบการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในชุมชน รวมไปถึงระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศต่อไปในอนาคต

2. ผลประเมินหน่วยระบบ B หน่วยประเมินผลผลิตการดำเนินงานของผู้กู้

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัว หน่วยระบบ B พบว่า

สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนจะมีประสบการณ์ในการดำเนินงานประกอบอาชีพของตนเองมาพอสมควร เช่นค้าขาย เสริมสวย เป็นต้น สมาชิกผู้กู้จะมีความรู้ความสามารถเฉพาะตัวส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

ต่อมาได้มีเงินกองทุนของรัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือให้กู้ยืม โดยเป็นโครงการเศรษฐกิจพึ่งพาตนเอง เข้ามาเมื่อปี พ.ศ. 2544 ทำให้ประชาชนรู้จักการรวมกลุ่มจัดตั้งองค์กรเช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ รู้จักการบริหารจัดการ และการออม เมื่อมีเงินกองทุนหมุนเวียน 1 ล้านบาทเข้ามาสู่ชุมชนทำให้คณะกรรมการรู้จักจัดการระบบบริหารจัดการกองทุนชุมชนของตนได้เร็วขึ้น ซึ่งหมายถึงการได้รับการยอมรับจากที่ประชุมใหญ่เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ถัดมาคือในที่ประชุมเป็นเอกฉันท์

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า หน่วยระบบ B พบว่า

จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุนผู้กู้ นำเงินที่ได้ไปลงทุนในการประกอบอาชีพของตนเอง บางรายนำเงินไปต่อยอด (สมทบทุนเดิมที่มีอยู่) เช่น อาชีพค้าขาย แต่บางรายได้นำเงินกู้กองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ต้องอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการว่าจะบริหารจัดการกองทุนอย่างไร โดยไม่ผิดต่อ กฎ ระเบียบของกองทุนชุมชน

2.3 ผลการประเมินกระบวนการ หน่วยระบบ B พบว่า

การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย เป็นไปตามโครงการที่สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินการของตนเอง เช่น ค้าขาย เสริมสวย โดยสมาชิกผู้กู้ดำเนินการจัดทำบัญชีตามที่ตนเองเข้าใจ เพื่อการจัดสรรเงินที่ถูกต้องในการดำเนินการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิต หน่วยระบบ B พบว่า

ผลจากการกู้ยืมเงินกองทุนชุมชน สมาชิกผู้ขอกู้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม จากการนำเงินกองทุนไปหมุนเวียนประกอบอาชีพด้วยตนเอง รู้จักการบริหารจัดการเงินของตนเอง ผลผลิตที่ได้ก็เป็นของตนเอง เป็นความพึงพอใจที่ตนเองได้รับ เป็นการพึ่งพาตนเองโดยไม่ต้องออกไปทำงานต่างถิ่น ทำอาชีพเสริมโดยการรับจ้างในถิ่นเดียวกันเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เป็นการการสร้างเสริมศักยภาพในการทำงานและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ เมื่อผู้ขอกู้ดำเนิน โครงการครบกำหนดชำระเงินกู้ ผู้กู้ได้นำเงินชำระคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิกที่ยังไม่ได้ขอกู้เงินกองทุน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้ที่เป็นจำนวนเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนชุมชน ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืน เป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนชุมชนนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบเพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. การบรรลุเป้าหมาย ของกองทุนชุมชนตโรคติเหล็ก ทั้ง 5 ข้อ พบว่า

1.1 การเกิดกองทุน พบว่า รัฐบาลยุคของ ฯพณฯ คร. พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีได้มองเห็นความยากจนของประชาชนในชนบท คือการไม่มีทุนและการขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จึงได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน ใช้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารการเงินของตนเอง เพื่อการนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน กองทุนชุมชนตโรคติเหล็ก ได้จัดตั้งกองทุนชุมชนขึ้นเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2544 และได้รับเงินโอนจัดสรรจากรัฐบาลกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาทเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2544

1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า กองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก เมื่อจัดตั้งกองทุนชุมชนเรียบร้อยแล้ว จึงได้ประชุมชาคมประชาชนเพื่อคัดเลือกกรรมการกองทุนเข้ามาบริหารเงินกองทุนชุมชนและเปิดรับสมัครสมาชิก คณะกรรมการจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารจัดการกองทุนชุมชนและขอมติในที่ประชุมจากสมาชิกและคณะกรรมการร่วมกันดำเนินการตามที่วางไว้ในกฎระเบียบ คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันระดมทุนจากการฝากเงินออมสัจจะ เมื่อกองทุนชุมชนได้รับเงิน โอนจัดสรรจากรัฐบาลเป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทแล้ว คณะกรรมการกองทุนได้เปิดรับสมัครสมาชิกผู้ขอกู้ พิจารณาเงินกู้ ปล่อยเงินกู้ จัดทำบัญชีคุมเงินกองทุนและเงินสัจจะออมทรัพย์ และแบบคำขอู้ จัดการตรวจสอบโครงการที่สมาชิกขอู้เงินไปดำเนินการประกอบอาชีพถูกต้องตามวัตถุประสงค์หรือไม่ แล้วนำผลที่ได้รายงานต่อกองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครนครราชสีมา

1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า กองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก ร่วมกันบริหารจัดการการเงินกองทุนของตนเองเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม คณะกรรมการตั้งใจทำงานทุกฝ่ายถึงแม้ว่าการจัดทำบัญชีกองทุนจะยากมาก แต่คณะกรรมการฝ่ายเหรัญญิกก็ได้พยายามทำบัญชีตามความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ที่คิดว่าเป็นการเข้าใจง่าย ถึงแม้ว่าคณะกรรมการระดับอำเภอจะอบรมการจัดทำบัญชีหลายครั้งแต่เป็นการจัดทำบัญชีหลากหลายคณะกรรมการกองทุนชุมชนเกิดการสับสนจึงไม่สามารถเข้าใจได้ในทันที ดังนั้นคณะกรรมการฝ่ายเหรัญญิกจึงค่อยศึกษาหาความรู้ไปที่ละนิดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนขึ้น กองทุนชุมชนตรอกดีเหล็กเปิดโอกาสให้คนในชุมชนแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกันอย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่ถึงขั้นการพึ่งพาตนเองได้ทั้งหมดยังต้องการความช่วยเหลือจากชุมชนภายนอกและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง สำหรับสมาชิกผู้ขอู้เงินกองทุนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการนำเงินที่กู้ได้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ เมื่อครบกำหนดสัญญาที่ต้องชำระคืนสมาชิกผู้กู้ได้คืนเงินกู้ตรงตามระยะเวลาที่กำหนด

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า เมื่อกองทุนชุมชนมีเงินหมุนเวียนในชุมชนของตนเอง เพื่อนำเงินกองทุนที่ได้ไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับชุมชน รวมถึงสมาชิกกองทุนนำเงินที่กู้ได้ไปประกอบอาชีพตามความถนัด บางรายนำไปต่อยอดเดิม เพิ่มทุนที่มีอยู่ บางรายนำไปประกอบอาชีพใหม่เพิ่มรายได้ให้ดีกว่าเดิม เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า คนในชุมชนตรอกดีเหล็กมีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ยกย่องคนทำความดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วม

ตัดสินใจ ร่วมกันรับผิดชอบและร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง ทำให้เกิดการเสริมสร้าง ศักยภาพและความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในชุมชน

2. **ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในชุมชน** และตัวชี้วัดที่ทางกองทุนชุมชนกำหนด พบว่า คนในชุมชนตรอกดีเหล็ก รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อชุมชน ช่วยเหลืองานส่วนรวมด้านสาธารณประโยชน์ มีการอยู่ร่วมอย่างสันติ คนในชุมชนปลอดภัย เสพติด มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งนำพาไปสู่ความผาสุกของชุมชน สมาชิกกองทุนชุมชนรู้จักหน้าที่ของตนเองในการดำเนินกิจการในการประกอบอาชีพ ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการในเรื่อง ต่าง ๆ ตามที่ระเบียบของกองทุนกำหนดไว้ และชำระเงินกองทุนที่กู้ไปคืนตามระยะเวลาที่กำหนด

3. **ปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์**

3.1 ปัจจัยด้านบวก พบว่า คนในชุมชนตรอกดีเหล็กส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ในการ ประกอบอาชีพตามที่ตนเองถนัดมาก่อน บางรายก็ล้มเหลว บางรายก็ประสบความสำเร็จ ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ และนำประสบการณ์ที่เคยได้รับมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มองค์กรเพื่อการประกอบอาชีพที่มั่นคงเป็นการดำเนินกิจการธุรกิจ ในชุมชน โดยการพึ่งพาตนเอง นำพาไปสู่ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

3.2 ปัจจัยด้านลบ พบว่า คนในชุมชนตรอกดีเหล็กบางส่วนเป็นลูกหนี้ของธนาคารออมสิน (ธนาคารเพื่อประชาชน) และนายทุนที่คิดอัตราดอกเบี้ยสูง เนื่องจากต้องนำเงินที่กู้มาประกอบ มาใช้จ่ายภายในครอบครัว จึงทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง เมื่อสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกองทุนชุมชนและขอกู้เงินกองทุนไปเพื่อประกอบอาชีพ ทำให้การลงทุนไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ จึงไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น

4. **การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้** ให้มีความความเชื่อมโยงระหว่างกัน ภายในชุมชน ท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับประเทศ จากการศึกษาปฏิบัติงานในพื้นที่ชุมชนตรอกดีเหล็ก พบว่า ก่อนการจัดตั้งกองทุนชุมชนและได้รับจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท ประชาชนในชุมชนตรอกดีเหล็กได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ หลายกลุ่ม เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มค้าขาย เป็นต้น เมื่อมีเงินกองทุนหมุนเวียนในชุมชนเพิ่มขึ้นทำให้สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ขอกู้เงินกองทุนไปเพิ่มเติมจากทุนเดิมที่มีอยู่ ทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน นำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อหาประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในชุมชนของตนเอง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

เนื้อหาของบทที่ 5 เป็นการสรุป อภิปรายผล แนะนำ ข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ ที่ผู้วิจัย ได้ ดำเนินงานจากการติดตามและประเมินโครงการกองทุนชุมชนรอกดีเหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอ เมือง จังหวัดนครราชสีมา ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2544 จนถึง สิงหาคม 2545 ดังนี้

สรุปผลการประเมินโครงการ

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการกองทุนชุมชนรอกดีเหล็ก เป็นการติดตามตั้งแต่ ระยะเวลาจากเดือนธันวาคม 2544 จนถึง เดือนสิงหาคม 2545 พบว่า จากนโยบายของรัฐบาลที่จัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท ให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำให้สมาชิกในชุมชนรอกดีเหล็กมีเงินทุนหมุนเวียน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และลดรายจ่าย โดยการให้สมาชิกคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนของตนเอง เพื่อบริหารงานและจัดการงานกองทุนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน มีกระบวนการพึ่งพาตนเองมีความคิด ริเริ่มที่จะแก้ ปัญหาของตนเอง และการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มอาชีพเดียวกัน มีการสร้างเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ และส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

วิธีดำเนินงาน

วิธีดำเนินงานเป็นการดำเนินงานตามรูปแบบการประเมินโครงการ CIPP Model โดยการประเมินปัจจัยนำเข้า , การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต ในการประเมินครั้งนี้ จะมี 3 ระบบ คือ

1. การประเมินระบบบริบทชุมชน (หน่วยระบบ C) จะเป็นการประเมินความพร้อมของชุมชน เช่น จำนวนประชากร ขอบเขตของชุมชน ลักษณะการดำเนินงาน ภาวะหนี้สินของสมาชิกในชุมชน ผู้นำและความเข้มแข็ง
2. การประเมินระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (หน่วยระบบ A) เป็นการประเมินการบริหารจัดการกองทุนของชุมชนในเรื่องของการจัดการการเงิน การบัญชี การคัดเลือกผู้กู้ การติดตามตรวจสอบผู้กู้ เป็นต้น

3. การประเมินระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย (หน่วยระบบ B) เป็นการศึกษาคู่ในเรื่องอาชีพ หนี้สิน ประสบการณ์ในการดำเนินงาน และการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

ผลการดำเนินงาน

1. ระบบบริบทชุมชน (หน่วยระบบ C) สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้ต่อปีของสมาชิกในชุมชนโดยเฉลี่ย ประมาณ 30,000 – 60,000 บาท สมาชิกมีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีผู้นำที่ดีมีความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความผูกพันกันในระบบเครือข่าย

2. ระบบการบริหารจัดการกองทุน (หน่วยระบบ A) โดยภาพรวมในการดำเนินงานของกองทุนชุมชนตรอกดีเหล็ก ตั้งแต่วันที่ 7 ตุลาคม 2544 จนถึงปัจจุบัน (สิงหาคม 2545) มีสมาชิก 157 คน มีเงินฝากสะสมออมทรัพย์ 136,001 บาท มีผู้กู้ 80 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.96 ของสมาชิกปล่อยเงินกู้ไปแล้ว 1,315,000 บาท อาชีพส่วนใหญ่เป็น อาชีพรับจ้าง อาชีพค้าขาย และอาชีพบริการ เช่น ร้านเสริมสวย ร้านรับซักรีดเสื้อผ้า ชุมชนตรอกดีเหล็กได้รับโอนเงินจัดสรรเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2544

ผลการดำเนินงานในรอบ 10 เดือน ที่ผ่านมาพบว่าในการบริหารงานชุมชนตรอกดีเหล็กมีคณะกรรมการดำเนินงานที่พร้อมเพียง คณะกรรมการตั้งใจดำเนินงานของกองทุนและสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทุนชุมชน ในระยะแรกสมาชิกอาจไม่ค่อยเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกองทุน แต่ต่อมาเมื่อมีการชี้แจงให้สมาชิกรับทราบ ก็มีความเข้าใจมากขึ้นว่ากองทุน 1 ล้านบาทเข้ามาเป็นทุนหมุนเวียนให้กับผู้กู้ในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับผู้กู้ด้วยว่ามีคุณสมบัติครบตามระเบียบที่กำหนดไว้หรือไม่

การชำระคืนเงินของผู้กู้ ผู้กู้จะต้องนำส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้กับคณะกรรมการกองทุนที่รับผิดชอบ ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาเงินกู้

1. การดำเนินงานของผู้ดูแลราย (หน่วยระบบ B) ในการปฏิบัติงานของผู้วิจัย ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2544 จนถึงปัจจุบัน (สิงหาคม 2545) พบว่า ผู้กู้เงินในชุมชนตรอกดีเหล็กส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย 41 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.25 ของผู้กู้ ผู้ดูแลรายจะกู้เงินได้รายละไม่เกิน 20,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการกองทุนจะเห็นสมควรให้กู้ แต่โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 10,000 – 20,000 บาท สมาชิกผู้กู้ส่วนใหญ่ นำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ เพราะนำเงินที่ได้ออกไปชำระหนี้ในระบบ มีส่วนน้อยที่นำไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้

การอภิปรายผลการประเมินโครงการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุน ชุมชนตรอกตีเหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

1. การเกิดกองทุน กองทุนชุมชนตรอกตีเหล็กเกิดขึ้นจากการร่วมมือของคนในชุมชนที่รวมกลุ่มกันเพื่อให้มีส่วนร่วมในกองทุนที่รัฐบาลจัดสรรมาให้แก่ชุมชน และมีแนวโน้มว่าสมาชิกในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น

2. มีระบบบริหารกองทุน กองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจนคือ มีประธาน , รองประธาน , เลขานุการ , เภรัญญิก , กรรมการฝ่ายตรวจสอบ , ฝ่ายประชาสัมพันธ์ , ฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างถูกต้องชัดเจน

3. การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง กองทุนชุมชนตรอกตีเหล็กเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มอาชีพเดียวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้แต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งพาตนเองได้ทั้งหมด ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอก รวมถึงภาครัฐบาลและเอกชน

4. การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน สมาชิกในชุมชนตรอกตีเหล็กมีความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระดับหนึ่ง ที่จะนำพาให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ดีมีคุณภาพ และมีศักยภาพที่ดีขึ้น

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก มี ดังนี้

ปัจจัยด้านบวกที่มีผลต่อกองทุน

1. ประสบการณ์ของสมาชิกในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวมาก่อน แล้วนำประสบการณ์นั้นมาเป็นบทเรียนให้สมาชิกในชุมชนมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซาก
2. ความเคยชินของสมาชิกในชุมชน ในการประกอบอาชีพที่ตนเองถนัด
3. ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนชุมชนของคณะกรรมการกองทุนที่มีประสิทธิภาพ
4. การได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากภาครัฐบาลในการส่งเสริมให้เกิดกองทุนและส่งเสริมในด้านการประกอบอาชีพ

ปัจจัยด้านลบที่มีผลต่อกองทุน

1. ภาระหนี้สินของสมาชิกในชุมชนที่เป็นลูกหนี้ของธนาคารและลูกหนี้รายทุนนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง
2. ความคิดของสมาชิกที่ว่า “ทำไมได้เดี๋ยวก็นักคนมาช่วย” ไม่ยอมช่วยเหลือตนเองก่อนหรืออยู่เฉย ๆ เพื่อรอความหวัง
3. การส่งคืนเงินกู้ล่าช้า จะทำให้เงินกองทุนไม่หมุนเวียนไปยังสมาชิกที่ยังไม่ได้กู้และมีความต้องการที่จะกู้
4. ความคิดของคณะกรรมการที่ไม่ยอมปล่อยเงินกู้ เพราะเกรงว่าจะเก็บหนี้ไม่ได้ ทำให้เป็นหนี้สูญ และเงินกองทุนจะจมอยู่ในธนาคารไม่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชน
5. ความขัดแย้งของคณะกรรมการที่พิจารณาคำขอกู้ ของสมาชิกที่ขอกู้ เนื่องจากคณะกรรมการบางท่านเป็นนายทุน จึงพิจารณาคำขอกู้ของสมาชิกที่เป็นลูกหนี้ของคนให้ผ่านมติของคณะกรรมการ แต่คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าผู้ขอกู้นั้นไม่มีกำลังที่จะส่ง

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน

เงินกองทุนสามารถช่วยสมาชิกในเรื่องการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 25.81 ของจำนวนครัวเรือนในชุมชน แสดงให้เห็นว่าเงินกองทุนที่รัฐบาลให้ 1 ล้านบาทสามารถช่วยเหลือสมาชิกชุมชนตรอกตีเหล็กในเรื่องของการเพิ่มรายได้ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ไม่ถึงร้อยละ 50 เพราะสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะดี ไม่มีความจำเป็นในการขอกู้ ดอกเบี้ยที่ผู้กู้เสียเข้ากองทุนจะนำมาพัฒนาชุมชน ด้อยอดกองทุนและเป็นผลตอบแทนให้กับผู้ที่มีเงินออมกับกองทุน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับกองทุนการคิร้อยละได้มาจาก

$$\frac{\text{สมาชิกผู้กู้}}{\text{จำนวนครัวเรือน}} * 100 \qquad (80 / 310) * 100 = 25.81$$

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการในพื้นที่กองทุนชุมชนนครอติเหล็ก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ฤดูระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในเรื่องระยะเวลาการชำระคืนเงินต้นของสมาชิกผู้กู้ สมาชิกที่กู้เงินกองทุนไปประกอบอาชีพตามโครงการที่กำหนด ในแบบคำขอกู้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินกิจการแต่ละประเภทไม่เท่ากัน บางโครงการดำเนินกิจกรรมยังไม่เห็นผลกำไร แต่ต้องนำเงินที่กู้ไปมาชำระคืนกองทุนตามระยะเวลาที่กำหนด เงินต้นพร้อมดอกเบี้ย จึงควรรี้อยู่ระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ออกไปตามประเภทของการประกอบอาชีพ
2. ระเบียบข้อบังคับของกองทุนชุมชน มีความขัดแย้งกันกับแนวทางการปฏิบัติ ควรมีการแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับ ให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติจริงได้
3. การจัดทำบัญชีของกองทุน คณะกรรมการกองทุนขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการจัดทำบัญชี เนื่องจากว่าบัญชีที่ทางส่วนกลางกำหนดมีความซับซ้อนและละเอียด ยากต่อความเข้าใจของคณะกรรมการกองทุน ควรมีการอบรมเรื่องการทำบัญชีกองทุนที่เข้าใจง่ายและเป็นแบบเดียวกัน
4. บริหารจัดการกองทุน คณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในเรื่องการจัดการบริหารงาน จึงควรมีการจัดอบรม การศึกษาดูงานกองทุนชุมชนที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำมาเปรียบเทียบและปรับใช้ภายในกองทุน
5. การศึกษาค้นคว้าวิจัย เมื่อจบโครงการฯ ควรมีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ ต่อไป เพื่อวัดการประเมินของผู้วิจัย อาจทำโดยสมาชิกในชุมชน หรือผู้ประเมินภายนอก
6. ควรมีการประเมินโดยวิธีอื่น เพื่อเป็นข้อเปรียบเทียบกับการประเมินแบบ CIPP Model เช่น ให้สมาชิกในชุมชน ประเมินตนเองโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ
7. คณะกรรมการกองทุนชุมชนควรมีความยุติธรรม ความเป็นกลาง และเคารพในระเบียบข้อบังคับกองทุนชุมชนให้มากกว่าที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (โดยเฉพาะเรื่องการพิจารณาเงินกู้กองทุนชุมชน)
8. คณะกรรมการกองทุนชุมชนควรมีความสามัคคี ร่วมใจ ร่วมกันสร้างสรรค์การบริหารจัดการกองทุนของตน ให้มีความเข้มแข็งในกองทุนชุมชน มีศักยภาพที่ดีและความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ตารางที่ 9 ตารางสรุปผลการอนุมัติการปล่อยเงินกู้แต่ละงวดตั้งแต่ เดือนมกราคม – เดือนมิถุนายน 2545

เดือน/ปี	จำนวนผู้กู้ (ราย)	ปล่อยกู้แยกตามกลุ่มอาชีพ				รวมเงินทั้ง หมด
		รับจ้าง	ค้าขาย	บริการ	อื่นๆ	
ม.ค. 2545	52	6	38	5	3	945,000
เม.ย. 2545	16	1	13	1	1	180,000
มิ.ย. 2545	12	1	11	-	-	190,000
รวม	80	8	63	6	4	1,315,000

ที่มา : จากเอกสารกองทุนชุมชนนครอติเหล็ก และแบบรายงานประจำเดือน บร. 4

หมายเหตุ : สมาชิกที่กู้เงินไปแล้วไม่สามารถขอกู้เงินได้อีกจนกว่าจะครบระยะเวลาที่กู้และใช้หนี้
กองทุนหมด ในการกู้เงินแต่ละครั้งไม่เกิน 20,000 บาท / คน ยอดที่ปล่อยเงินกู้ทั้งหมด 1,315,000 บาท กองทุนมีดอกเบี้ยทั้งหมด 22,750 บาท (ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2545)

บรรณานุกรม

กรมการพัฒนาชุมชน. กชช.2ค. ปี 2544 ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2544.

“ชุมชนเมือง.” ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา. ปีที่ 25 ฉบับที่ 8754. (กุมภาพันธ์.), 2545.

เจียว บุรีภักดี และคณะ 2545 : ชุดวิชาการวิจัยชุมชน สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. นนทบุรี : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

เจียว บุรีภักดี และคณะ 2545 : ชุดวิชาการนิพนธ์ สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. นนทบุรี : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

----- 2544 : คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

----- 2544 : ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544. และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

----- 2544 : ระเบียบกองทุนชุมชนตรอกตีเหล็ก 55/2 ถนนโยธา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.

สมทรง อัสวกุล 2537 : ความรู้พื้นฐานการวิจัย สถาบันราชภัฏนครราชสีมา : สมศักดิ์การพิมพ์. ตยารัฐสภาวิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 5 (มิ.ย. - 5 ก.ค), 2544. หน้า 44.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. ปีที่ 53 ฉบับที่ 16150 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2545. หน้า 15.

อุดม จรัสพันธุ์ และคณะ 2545 : ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. นครราชสีมา : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทศน์ทองการพิมพ์.